

ITALO CALVINO: Galeria strămoșilor noștri (I)

sesse aici din întâmplare; psihologia, interiorizarea, interioarele, familia, moravurile, societatea (mai ales societatea bună) nu mă interesau și poate că nu m-am schimbat deloc de atunci.

Reunesc în acest volum trei povestiri (1) pe care le-am scris în deceniul 1950-60 și care au comun faptul că sunt neverosimile și că se derulează în epoci îndepărtate și în țări imaginare. Date fiind aceste caracteristici comune și în ciuda altor caracteristici neomogene, se crede că ele constituie, conform formulei, un „ciclu”, și chiar, un „ciclu închis” (adică terminat, în măsura în care nu intră în intențiile mele să mai scriu altele). Iată deci că se prezintă o bună ocazie de a le reciti și de a căuta să răspund la întrebări pe care până acum le-am ocolit de fiecare dată când mi le-am pus: de ce am scris aceste povestiri? Ce voiam să spun? Ce-am spus efectiv? Ce sens are acest tip de naratiune în cadrul literaturii de astăzi?

Eu, înainte de aceasta, scriam nuvele „neorealiste”, cum se spunea atunci. Adică povesteam întâmplări care nu se petrecuseră cu mine ci cu alții sau care li s-ar fi putut întâmpla, și acești alții erau oameni „din popor”, cum se spune, dar totdeauna un pic trăzniiți, în orice caz persoane curioase, pe care era cu putință să le prezint doar prin apelul la cuvintele pe care le pronunțau și gesturile pe care le făceau, fără să mă las prea mult antrenat de gândurile și sentimentele lor. Scriam repede, în fraze scurte abrupte. Ceea ce căutam să redau era un anumit elan, un anumit ton. Îmi plăceau poveștile care se derulau în aer liber și în locuri publice, de exemplu o gară, cu încălecură de răporturi umane între oamenii care se gă-

Nu este o întâmplare că am debutat cu povestiri cu parlanzi; veneau la țanc pentru că erau povestiri aventuroase, în plină mișcare, un pic crude și un pic fanfarone ca spiritul timpului, garnisite cu „suspans” care este ca o sare a narațiunii. În 1946, scrisesem chiar un roman scurt, *Le sentier des nids d'araignée* (Căderea cuiburilor de păianjeni), în care adoptam cu succes brutalitatea realistă, dar criticii au început să spună că eram „fabulist”. Intram în joc: înțelegeam foarte bine că valoarea consta din a fi fabulist când vorbești despre proletariat și despre fapte diverse, în vreme ce nu era nici un merit să o faci vorbind despre castele și lebede. Astfel încercam să scriu alte romane neorealiste, pe teme din viața populară din anii aceia, dar nu cădeau bine și manuscrisele rămăneau în sertar. Dacă îmi începeam povestirea pe un ton vioi, suna fals; realitatea era cu mult mai complexă; orice stilizare sfârșea în ton afectat. Dacă foloseam un ton mai meditativ și mai grijuliu, totul devenea cenușiu, trist, pierdeam timbrul care-mi era propriu, adică unica justificare arătând că eu eram cel care scria și nu un altul. Melodia lucrurilor se schimba: viața zbuciumată din perioada cu partizani și de după război se îndepărta în timp, nu se mai înfăleau toți tipii aceia străni care-ți povesteau întâmplări excepționale, sau poate că se mai povesteau încă dar nu mai ajungeau să se identifice cu ei și cu poveștile lor. Realitatea intra pe căi diferite, în exterior mai normale, devenea instituționalizată; era greu să vezi clasele populare altfel decât prin instituțiile lor; și începusem și eu însumi să fac parte dintr-o categorie definită: aceea a personalului intelectual al marilor orașe,

în costum gri și cravată albă. Totuși, credeam eu, este prea ușor să acuzi circumstanțele exterioare; poate că nu eram eu adevărat scriitor, eram unul care scrisese, ca alții alții, dus de valul unei perioade de frământări; și-mi secase talentul.

Astfel, luptând cu mine și cu alții, am început, ca și cum mi-aș fi găsit o ocupație pentru timpul meu liber, să scriu *Le Vicomte pourfendu* (Viconte înjunmătat), în 1951. Nu aveau nici o intenție de a susține vreo poetică în favoarea alteia, nici o intenție alegorică, moralistă sau, și mai puțin încă, politică în sensul strict. Cert, fără să-mi dau seama de asta, eram sensibilizat de atmosfera acelor ani. Eram în centrul războiului rece, plutea o tensiune în aer, o sfișiere surdă, care nu se manifesta în imagini vizibile dar care ne domina spiritul. Și iată că scriind o povestire total fantastică, mă pomeneam fără să vreau că exprim nu numai suferința aceluia moment deosebit ci și impulsul de a-l depăși; adică nu acceptam pasiv realitatea negativă ci ajungeam să-i integrez mișcarea, fanfaronada, cruditatea, economia de stil, optimismul îndrăjit care au caracterizat literatura Rezistenței.

La început nu aveam decât această pornire și o poveste în cap, mai bine zis o imagine. La originea fiecărei povestiri pe care am scris-o, există o imagine care mi se învîrte în cap, născută cine știe cum și pe care o port în mine poate timp de ani. Încetul cu încetul ajung să dezvolt această imagine într-o povestire cu un început și un sfârșit, și, în același timp — în care cele două procese sînt adesea paralele și independente — mă conving că ea închide o semnificație. Când totuși încep să scriu, totul se află în spiritul meu într-un stadiu lacunar, de abia schițat. Numai scriind, fiecare lucru își găsește locul cuvenit.

Deci, de cîva timp, mă gîndeam la un om despăcat în două, în lungime, și fiecare din aceste părți ale lui reacționau pe cont

propriu. Povestea unui soldat în cursul unui război modern? Dar obișnuita satiră expresionistă era ca o mincare încălzită; era mai bine un război din timpuri străvechi, turcii, o lovitură de iatagan, nu cel mai bine era o lovitură de tun, așa încît să crezi că o jumătate a fost distrusă și mai apoi ea să apară. Atunci turci cu tun? Da, războaiele austro-turce, la sfîrșitul secolului al XVII-lea, prințul Eugen, dar totul lăsat puțin în neclar, romanul istoric nu mă interesa (încă). Deci, o jumătate apare, cealaltă se va arăta într-un al doilea timp. Cum să le diferențiez? Un sistem al cărui efect este sigur constă din a face o jumătate bună și cealaltă rea, un contrast de tipul R. D. Stevenson, ca *Dr. Jekyll and Mr. Hyde* și cei doi frați din *Le maître de Ballantrae*. Astfel povestirea se organiza de la sine după o schemă perfect geometrică. Și criticii puteau s-o apuce pe o cale greșită: spunînd că ceea ce mă preocupa era problema binelui și a răului. Nu, asta nu mă preocupa în nici un fel, nu mă gîndisem nici o clipă la bine și la rău. Așa cum un pictor poate folosi un contrast brutal de culori pentru că aceasta îi permite să pună în evidență o formă, tot așa folosisem contrastul narativ bine cunoscut pentru a pune în evidență ceea ce mă interesa, adică diviziunea.

Omul contemporan este divizat, mutilat, incomplet, ostil sieși; Marx îi spune „alienat”, Freud „refulat”; s-a pierdut o stare antică de armonie, se aspiră la o nouă completitudine. Acesta era miezul ideologic-moral pe care, în mod conștient, voiam să-l introduc în povestire. Dar mai mult decât să lucrez la aprofundarea lui pe plan filozofic, am vegheat să dau povestirii un schelet care să funcționeze ca un mecanism bine legat, și trup și sînge, libere asocierilor imaginației lirice.

Traducere de E. BULAI
(1) „Viconte înjunmătat” (1952), „Baronul din copaci” (1957), „Cavalerul inexistent” (1959).

Mireille Mathieu: DE LA TRIUMF LA CATASTROFA (I)

Îmi sărbătoreș aniversarea, ca și anul trecut, pe drumuri, 75 de orașe în două luni și jumătate de turnee fără o zi liberă. Gît despre odihnă, nu poate fi vorba decât într-unul din ele.

Călătorim într-un DS negru condus de René, șoferul. Eu stau pe bancheta din spate ca să dorm pe cît este posibil. Dar Johnny este nevoit să-l readucă la ordine: să nu depășească 80 km pe oră ca să nu-mi fie rău la inimă.

Păcat că datele nu pot concura astfel încît să fiu la Avignon pe 22 iulie... Asta e. Văd prea bine ce greu e să-ți faci un plan. Ce bătaie de cap. Trebuie să încerci să scurtezi distanțele, să mulțumești municipalitățile, să combini traseele ca să te încrucișezi cu alte vedete dar să nu te întinsești cu ele sau să te succedzi la scurt timp căci posibilitățile bănești ale spectatoriilor nu sînt nelimitate... De cîva timp, turneele de vară au o reputație proastă printre impresarii: ele nu sînt mereu reușite. Capetele de afiș, deși răsunătoare, aduc, cînd nu te aștepti, un public puțin numeros. De ce? „Uneori se ajunge la saturație datorită televiziunii”, spune Johnny. Alteori, se întâmplă pur și simplu pentru că alegerea este limitată din motive financiare. Eu am noroc. Nu e cazul meu deocamdată. Peste tot săli pline. Dar știu că totul se poate prăbuși dintr-o dată. Atunci, fac tot ce pot ca să fiu în cea mai bună formă și să ofer ceva în schimb banilor. O fac cu plăcere de altfel. Mă simt mai bine cînd sînt pe scenă...!

Pe 22 iulie, sîntem deci la hotelul Palais. Este un loc într-adevăr minunat. Ai impresia că împărăteasa Eugénie va apărea la orice cotitură a culoarului... Așadar, astăzi sînt majoră. Mă simt foarte puțin mare. În cameră, mătușa Irène îmi oferă un pachet din partea mamei... A fost legat cu panglică de către Matite. Hirtia în care este învelit a fost decorată cu desene ale tuturor fraților și surorilor mele. Iar înaintur... este prăjitura de aniversare, cea pe care mama a făcut-o întotdeauna pentru noi: aceeași prăjitură pe care mi-o trimisese în tubă acum doi ani!

Ni s-au alăturat prieteni: Jacques Dutronc, Guy Marchand, doi „Compagnons de la Chanson” și fiul lui Marcel Cerdan. Johnny l-a cunoscut bine pe tatăl lui. Marcel este foarte dragut. Ridem, dansăm... și a doua zi, aflăm din ziar că sîntem logodiți!

„E nemaipomenit!” i-am spus mătușii

Irène. Nu pot dansa cu cineva fără să mă logodească!

— Ași! Asta o să-ți se întimplă de multe ori! spune Johnny. Ar fi neplăcut dacă ar fi Quasimodo, dar cu Marcel Cerdan junior nu are de ce să-ți fie rușine!

— Ce-i de făcut? Să dezmint?

— Lasă zvonul să circule. Începe legenda ta. Ea va trăi fără tine!

Nu-mi place asta. Nu înțeleg de ce să ai două vieți: cea care ți se atribuie și cea adevărată.

„Un artist are întotdeauna două vieți, cred eu, spune mătușa Irène cu vocea ei scăzută și egală. Și poate chiar mai multe. Fiecare își imaginează vedeta preferată. Este posibil să ai mii de vieți în acest moment în mintea oamenilor. Nu le dezminti, iar tu îți trăiești viața adevărată. Nu înțeleg de ce te preocupă acest lucru.

— Dar nu-mi place să se inventeze povești.

— Ziaristul a crezut pe bună dreptate că era ceva între voi... Aveai un aer atât de vesel și fericit...

— Pentru că era aniversarea mea, toată lumea m-a răsfățat, toți erau la fel de fericiti și de veseli... În sfîrșit, tanti, erai acolo! m-am purtat așa încît să se creadă...?

— Nu, nu... dar oamenii cred că văd cîte ceva.”

Johnny își aprinde țigara. Mă irită calmul lui pentru că totuși este vorba despre viața mea.

„Asta e, spune el, sînt o groază de erori judiciare! Pentru că oamenii cred că văd. N-o să-ți umbrești cei 20 de ani pentru asta. Am o veste importantă. A telefonat Nadine. A sosit o telegramă de la Lew Grade, din Londra. Gata, draga mea, vei susține un Spectacol Regal.

— În fața reginei?

— În fața reginei. Pe 13 noiembrie la Palladium. Și Lew Grade spune că acolo te vei afla într-o societate aleasă...!

— Imaginează-ți! Regina! Și tata care tot timpul ar fi vrut să vadă ceremonia încoronării! A avut televizor prea tîrziu! O să fie nebun de bucurie!

— Nu vorbeam de sală, ci de scenă. Vor fi acolo Tom Jones și Bob Hope.

— Tom Jones!

Sînt o admiratoare entuziastă a lui: i-am cumpărat toate discurile! Și Bob Hope... Și el este prieten cu Joe Pasternak!

„Atunci, ziaristii, vor putea scrie multe pe seama ta!”

Cu Pasternak... ne reintîlnim în biroul său din Pelagio Road, la Hollywood.

Discutam despre noi probe de film pentru „Guitar City” (Orașul ghitarelor). Johnny este foarte nervos, pentru că începutul turnării este prevăzut pentru 20 septembrie. Își dă bine seama că engleza mea nu a progresat de loc... în URSS!

Joe spune că are un profesor formidabil care mă va lua în primire. Johnny îi răspunde că nu vrea să riște pentru mine un eșec în Statele Unite. Joe îl asigură că, dacă se angajează, el nu crede într-o nereușită ci într-un succes. Aduce și alte argumente după părerea lui, am tot ceea ce trebuie pentru a reuși — vocea, chipul, tinerețea, Johnny la rîndul lui le aduce pe al lui care sînt negative: tot nu vorbesc engleza, nu știu să joc comedie. Joe răspunde că dacă am fi rămas în Statele Unite, aș ști... în loc să mă fi plimbat pe la ruși! Johnny i-o întoarce că, în fața unui public viu, progrezee, îmi perfecționez vocea și jocul. Joe îmi cere părerea.

Este o discuție stînjenitoare: tîn la Joe, iubesc America, și cine ar fi nebun să refuze dolari? Cum să-i explic fără să-l vexez, că am un blocaj în ce privește engleza, poate pentru că Hollywood-ul mă sperie?

Johnny îl înștiințează că voi cînta în fața reginei Angliei — ceea ce îl liniștește — și că voi susține alte spectacole la Londra, și în acest fel voi învăța engleza de la sursă, și mă voi simți atunci mult mai aptă să abordez America...

„Atunci, refuzați „Guitar City”? Cu John Wayne!

— Cred că-i mai prudent...

Bine. (suspînă!) Nu înseamnă că nu avem ce ne trebuie aici. Poate s-o facă Grayson. Dar Mireille... cu acru! e french... sînt sigur că ar merge. Totuși nu putem aștepta să ajungem la vîrsta de a juca, ea roluri de mame iar eu de pensionari. Avem un singur dușman, Johnny: Timpul.

— El lucrează și pentru noi, Joe. Mireille progrezeează din zi în zi. Crede-mă, va fi mult mai bună, pentru ce vrei să faci, anul viitor!”

Cînd ne-am înfîlțit la vila — mereu aceeași — de la Beverly Hills, Johnny mi-a spus:

„Vrei într-adevăr să-ți ce gîndesc? Adevărata ta carieră, o vei face la 40 de ani.”

Dă uncori astfel de sentințe. Mă întreb dacă voi putea rezista pînă atunci.

„Ce ai? Ești ciudată astăzi-seară” îmi spune mătușa Irène.

S-a comandat cina aici ca să nu mai ieșim. I-am spus că am anulat, în ce mă privește, proiectul filmului cu John Wayne.

„Păcat, spune mătușa Irène, aș fi dorit tare mult să-l cunosc... Atunci ce ai de gînd să faci în schimb?

— Un mic truc, în noul James Bond.

— Vrei să faci un James Bond girl?

— Nu. Voi face genericul doar și muzica filmului, Casino Royal.

— Deci nu-l vei vedea pe Sean Connery?

— Nu. Cu atât mai mult cu cît nu el face rolul de data asta.

— Păcat. Aș fi dorit mult să-l cunosc pe Sean Connery.”

Mătușa Irène se emancipează. E la fel de dezinvoltă în orice palat și în fața oricui, cum e la Avignon cu vinzătoarea de la băcănie.

În timpul turneului, un decorator a pus la punct apartamentul nostru din fața spitalului american. Este mai spațios. Îmi permite să am o cameră unde pot repeta cu muzicanții. Și unde pot fi primiți mușafiri. De asemenea are o terasă.

Traducere de Doina APETREI
Mireille Mathieu, Oui, je crois (Da, eu cred), Robert Laffon, 1987.